

JACEK SZCZEPANIAK

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

TEKST (I) OBRAZ W LINGWISTYCZNEJ ANALIZIE DYSKURSU

Słowa kluczowe: tekst, obraz, medium, multimodalność, lingwistyczna analiza dyskursu.

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł zwraca uwagę na konieczność semiotycznego spojrzenia na tekst w lingwistycznej analizie dyskursu, które pozwoliłoby precyzyjniej uchwycić istotne z punktu widzenia tworzenia sensów i znaczeń relacje między językiem a obrazem w szerszym kontekście społecznym oraz, co pozostaje w związku z powyższym, pełniej uwzględnić wymiar medialny, względnie medialnościowy analizowanych obiektów.

Celem lingwistycznej analizy dyskursu byłoby zatem badanie społecznych praktyk konstruowania sensów i znaczeń, konwencjonalizacji oraz wytwarzania i dystrybucji wiedzy na podstawie przede wszystkim znaków językowych, ale z uwzględnieniem znaków innych modalności, realizowanych za pomocą różnych mediów (por. Meier 2011: 518).

Podstawowym procesem nowożytności jest podbój świata jako obrazu.

(Heidegger 1938/1997: 81)

1. UWAGI WSTĘPNE

Od wielu lat obecne są w naukach humanistycznych i społecznych opinie mówiące o tym, że nasza codzienność semiotyczna zdominowana jest przez przekazy tekstowo-obrazowe lub obrazowo-tekstowe. Media masowe (np. dziennikarstwo wizualne) wykorzystują hybrydowe formy prezentacji treści: teksty całościowe, superteksty, teksty obrazowe lub teksty-obrazy, które egzemplifikują odstępstwa od utartych norm i rutyn. Dzisiejsza oferta komunikacyjna tworzona jest świadomie i intencjonalnie z wykorzystaniem struktur tekstowych, których komponentami są: język, obraz, kolor, rodzaj pisma, często także dźwięk. To dzięki nim społeczeństwo zaspokaja większość swoich potrzeb komunikacyjnych, gdyż tego rodzaju komunikaty ekonomizują percepcję, przekazują informacje w jak najkrótszym czasie i z wykorzystaniem możliwie najmniejszej powierzchni (por. Makowska 2013: 170).

Temat relacji między językiem (tekstem) a obrazem nie jest przy tym w badaniach nad językiem całkiem nowy: o „[...] płaszczyznach symbolicznych w niejęzykowych narzędziach przedstawiania” pisał już Karl Bühler. Uważał on, że „[...] najpilniejszym zadaniem logiki w służbie teorii języka jest wyświetlenie stosunku, jaki zachodzi mię-

dzy obrazem i symbolem” (Bühler 1934/2004: 195). Wskazywał przy tym na istnienie różnych „form pośrednich” między tymi dwoma ekstremami na skali linearnej „[...] od najwyższego możliwego stopnia obrazowości do skrajnego symbolizmu”, gdyż — jak pisał — „[...] wszystkie znane systemy przedstawiania wykorzystują w różnych proporcjach zarówno moment obrazowy, jak i moment «arbitralnego» (pustego) przyporządkowania” (Bühler 1934/2004: 195). To przemyślenia, które do dzisiaj nie straciły nic na swojej atrakcyjności poznawczej.

W niniejszym artykule chciałbym zwrócić uwagę na konieczność semiotycznego¹ spojrzenia na tekst w lingwistycznej analizie dyskursu², gdyż pozwala ona precyzyjniej uchwycić istotne z punktu widzenia tworzenia sensów i znaczeń relacje między elementami językowymi a ikonicznymi w szerszym kontekście społecznym oraz, co pozostaje w związku z powyższym, pełniej uwzględnić wymiar medialny, względnie medialnościowy analizowanych obiektów³. Relację język–obraz jako pewną „makromodalność” Gerd Antos i Roman Opilowski (2015: 19) lokują „[...] w centrum komunikacyjno-funkcjonalnej semiozy w tekstach multimodalnych [...], które na zasadzie wzajemnego sprzężenia tworzą treść i funkcjonalną relewantność każdego tekstu [...]”. Bi- lub multimodalne teksty⁴ przekazują informację i czynią wiedzę widzialną, a sposób, w jaki tego dokonują, jest bez wątpienia społecznie relewantny. Współwystępowanie słowa/tekstu z obrazem informuje bowiem często o tym, co da się powiedzieć, co można, albo co chce się (lub nie) pokazać. W *Archeologii wiedzy* Michel Foucault (1969/1977: 51) stawia pytanie: „Jak to się dzieje, że zjawia się właśnie ta wypowiedź, a nie żadna inna na jej miejsce?”. Aby uczynić przekaz widocznym/widzialnym w rozumieniu francuskiego filozofa, trzeba zastosować (a z perspektywy analizy dyskursu zbadać) różne systemy znaków. Ponadto analiza dyskursu (także ta lingwistyczna) nie może ignorować faktu, że udział języka

¹ Semiotykę postrzegam jako dyscyplinę nadrzędną wobec lingwistyki tekstu i tekstu multimodalnego, lingwistyki mediów oraz wobec nauk(i) o obrazie. To semiotyka umożliwia powiązanie np. językoznawstwa z dziedzinami badającymi obraz, ciało, przestrzeń lub dźwięk. Na tego rodzaju interdyscyplinarnych i/lub transdyscyplinarnych powiązaniach opiera się siła i skuteczność poznania. To, moim zdaniem, teoretyczna i metodologiczna baza dla efektywnych lingwistycznie ufundowanych analiz dyskursologicznych.

² *Dyskurs* jest kategorią umożliwiającą analizę praktyk komunikacyjnych w różnych sferach życia społecznego. To pojęcie heterogeniczne, wymykające się jednoznacznej klasyfikacji i próbom zdefiniowania. *Dyskurs* jest „[...] kategorią relatywną, a jego znaczenie, zakres i użycie są determinowane przez konkretny paradygmat teoretyczny oraz tradycje badawcze różnych środowisk naukowych” (Witosz 2016: 21). Za Wiedeńską Szkołą Analizy Dyskursu przez pojęcie to rozumiem kompleks powiązanych ze sobą tematycznie i funkcjonalnie, zorganizowanych symultanicznie lub sekwencyjnie, ustnych lub pisemnych bądź też w inny semiotyczny sposób manifestujących się działań komunikacyjnych względnie ciągów takich działań. *Dyskurs* definiowany jako nadrzędna jednostka komunikacyjna jest historycznie zmienną, społecznie ukonstytuowaną i rzeczywistość społeczną konstytuującą praktyką semiotyczną, która odnosi się do określonych zagadnień i usytuowana jest w pewnych obszarach działania (por. Reisiągł 2013: 257).

³ W swoich rozważaniach odwołam się przede wszystkim do koncepcji teoretycznych i metodologicznych, które powstały w niemieckojęzycznej przestrzeni naukowej.

⁴ Antos i Opilowski (2015: 13) widzą w tekstach złożone semiotyczno-językowe modele, które ukonstytuowane są przez „[...] indywidualną i zbiorową (możliwą) do opisaną wiedzę” i które służą wytwarzaniu i/lub inscenizowaniu wiedzy.

w procesach komunikacji podlega procesowi redukcji — sam język, czy to w formie mówionej, czy pisanej, przestaje być atrakcyjnym i wiarygodnym narzędziem przekazu⁵, jego funkcje przejmowane są przez inne systemy reprezentacji:

Oprócz tego, że coraz bardziej polegamy na innych niż język środkach tworzenia znaczeń [...], jesteśmy też świadkami przejmowania przez dźwięki i obrazy funkcji, które od czasu wynalezienia druku były kojarzone z językiem. Innymi słowy, obserwujemy dziś zjawisko zastępowania języka [...]. Reprezentacja znaczenia w codziennych rzeczach (np. instrukcjach obsługi) oddala od języka na rzecz alternatywnych systemów semiotycznych, takich jak: obraz, kolor, układ graficzny strony (od portretu do krajobrazu) czy plan dokumentu (od książki do broszury) (Iede ma 2013: 202).

Próbą sprostania wyzwaniom badawczym, które ma przed sobą lingwistyczna analiza dyskursu, byłaby, moim zdaniem, (dalsza) semiotyzacja lingwistyki tekstu, czego skutkiem byłoby porzucenie powszechnie obowiązującego właściwie do dzisiaj rozumienia tekstu jako wytworu *stricte* językowego oraz szersze uwzględnienie materialności (medialności) analizowanych obiektów, jak również dyskursywności elementów wizualnych⁶.

2. MEDIALNY (MATERIALNY) WYMIAR TEKSTU

Mitem bazowym epistemologii semiotycznej jest według Ludwiga Jagera (por. 2006: 5) przekonanie o możliwości pozamedialnego, a przez to niewypaczonego postrzegania i poznania istoty rzeczy — rzeczywistości lub też jej reprezentacji — przez samodzielny (niezależny, suwerenny), dysponujący władzą semantyczną nad „nieodczarowanym uniwersum sygnifikatów” podmiot poznający. Media, jeżeli dostrzeżemy w nich nie tylko urządzenia, „technologie komunikacyjne”, lecz przede wszystkim systemy środków i metod, które nakładają wprawdzie pewne ograniczenia w procesie komunikacji i pozostawiają swoje „ślady”, ale także oferują nowe możliwości wyrazu, są bowiem elementami współuczestniczącymi w konstytuowaniu znaczenia lub sensu obiektu mediatyzacji (por. np. Kramer 2000, 2001). W związku z powyższym media nie mają typowego dla przedmiotów lub narzędzi charakteru statycznego, lecz jako mniej lub bardziej kompleksowe, społecznie ukonstytuowane procesy, względnie formy działania, są fenomenami dynamicznymi (por. Schneider 2006: 80–81). Media funkcjonują jako „[...] socjokulturowo ustanowione dyspozytywy materializacji znaków” (Meier 2014: 20). Przypisanie im tak aktywnej roli w procesie komunikacji stanowi logiczną konsekwencję reprezentowanej przez tę koncepcję tezy o zawsze medialnym przekazie

⁵ Malejąca wiarygodność kodu językowego w komunikacji może wynikać, jak przypuszcza Maciej Kawka (2016: 302), „[...] z ugruntowanej u przeciętnej odbiorcy wiary, że tylko obraz jest wiernym odzwierciedleniem rzeczywistości, a już nie mowa czy pismo”.

⁶ Należy podkreślić, że postulat dalszej semiotyzacji oraz konieczności szerszego, uwzględniającego także znaki ikoniczne rozumienia tekstu odnoszę wyłącznie do lingwistyki tekstu jako dyscypliny referencyjnej dla lingwistycznej analizy dyskursu. Analiza tekstów wieloznakowych (multimodalnych) znana jest bowiem i stosowana od lat zarówno w badaniach z zakresu semiotyki (w tym semiotyki społecznej), jak i w ramach Krytycznej Analizy Dyskursu.

myśli: medialność jest warunkiem koniecznym intencjonalności, każda myśl, każde przesłanie, krótko mówiąc, wszelkie treści komunikacji manifestują się w jakiejś materialnej formie poprzez znaki (Schneider 2006: 82).

Wobec powyższego na teksty należy spojrzeć całościowo⁷, gdyż właściwie nigdy nie istnieją one jako twory wyłącznie językowe, zawsze współtworzą je inne znaki: gesty, mimika, intonacja, obrazy, typografia, rodzaj papieru itd. Nie można tych komponentów pominąć, tym bardziej że wspólnie tworzą jakieś znaczenie, jakiś sens, wszystkie razem postrzegane są na powierzchni tekstu. W związku z tym nie można również z całego kompleksu tekstowego wypreparować tylko jednego jedyne — językowego — kodu, aby w ten sposób odczytać sens całości przekazu (por. Fix 2008: 31)⁸. Dlatego w tym ujęciu istotna staje się (re)definicja pojęcia tekstu, który — w przeciwieństwie do abstrakcyjnego dyskursu, wylaniającego się z tekstu poprzez interpretację (por. Witosz 2016: 21) — ma charakter materialny. Z perspektywy lingwistycznej analizy dyskursy trzeba zatem pamiętać o istniejącej i istotnej relacji między znakiem, jego medialnością a materialnością dyskursu.

3. TEKSTY JAKO MAKROZNAKI (ARTEFAKTY MULTIMODALNE)

Dwadzieścia trzy lata temu (1994) Sabine Gross skonstatowała, że uważana za dominującą funkcja litery, polegająca na zaspokajaniu „skłonności semantycznej”, została wyparta przez funkcję zaspokajania „skłonności semiotycznej” (por. Gross 1994: 46). Wiązało się to z uznaniem roli wymiaru materialnego (wizualnego) znaków w procesie konstytuowania znaczeń (sensów). W naszej semiosferze kod digitalny (znaki językowe) kooperuje bowiem coraz ściślej z kodem analogowym, tj. obrazami, grafikami, typografią itp.⁹ Teksty stają się w związku z tym wytworami coraz bardziej multikodalnymi lub multimodalnymi: znaki dyskursywne nie stoją obok znaków niedyskursywnych, lecz współdziałają z nimi (por. Fix 2007: 181) i tworzą w ten sposób mniej lub bardziej skonwencjonalizowane struktury/kompleksy znaków, które w procesie recepcji postrzegane są całościowo. Jak pisze Gross (1994: 89), czytania, tj. rozumienia tekstów — kompleksów znaków o różnorodnej proveniencji semiotycznej — nie da się podzielić na komponenty wizualne i kognitywne. Czytanie nie jest więc wyłącznie procesem recepcji tradycyjnego tekstu pisanego, gdyż może on być odbierany również jako tekst wizualny (np. utwory

⁷ Według Bożeny Witosz (2009: 20) tylko podejście holistyczne pozwala na „[...] uchwycenie wszystkich elementów kategorii w ich powiązaniu i współzależności”.

⁸ Jako przykłady Fix podaje utwory poezji konkretnej/wizualnej oraz pierwsze wydania wierszy barokowych w ozdobnych okładkach.

⁹ Jeżeli przykładowo nie potraktujemy pisma jako zwykłego środka do możliwie wiernego zapisu języka mówionego, lecz spojrzymy na nie jak na jedno z mediów wizualnych, przez co zawiesimy głęboko zakorzenione w dyskursie krytycznym wobec wizualności przeciwstawienie obrazu językowi, ikony logosowi, myślenia wyobrażeniowego, „powierzchnowego” w modusie wizualnym myśleniu tekstowo linearnemu, naukowemu w modusie dyskursywności językowej (por. Jäger 2006: 8), możliwe będzie dostrzeżenie podobieństwa między pismem a obrazem i w konsekwencji zbieżności między kompetencją językową a kompetencją obrazową (wizualną) (więcej na ten temat w Szczepaniak 2014).

tw. poezji konkretnej). Ulla Fix (2008: 32) twierdzi ponadto, że także obrazy mogą być w pewien sposób czytane, jeżeli ich stopień skonwencjonalizowania pozwoli na odkrycie w nich przez wielu odbiorców tego samego lub podobnego sensu.

W badaniach (nie tylko) językoznawczych przez lata ignorowano fakt, że komunikacja jest multimodalną (lub multikodalną) praktyką społeczną, że każde konstruowanie i przekazywanie znaczenia/sensu odbywa się za pomocą różnych, ale kooperujących ze sobą systemów znaków. Nie jest to myśl odkrywcza: już w *Dociekaniach filozoficznych* Ludwiga Wittgensteina czytamy o konieczności powiązania działań językowych z szeroko rozumianym kontekstem, gdyż „[...] mówienie jest częścią pewnej działalności, pewnego sposobu życia” (Wittgenstein 1953/2005: 20). Istnieje więc ścisły związek między formami językowymi i pozajęzykowymi (np. ikonicznymi), które wspólnie tworzą daną „grę językową”. Praktyka dyskursywna jest zatem multimodalnym, w typowy sposób zrealizowanym wzorcem komunikacji, regulowanym i jednocześnie regulującym użyciem znaków. Obejmuje ona wszystkie zjawiska, którym przypisywane jest znaczenie w procesie komunikacji (por. Meier 2011: 499). Lingwistyczna analiza dyskursu nie może się więc opierać wyłącznie na *stricte* językowym materiale, lecz musi uwzględniać także jego kontekst medialny (w tym interdependencje z innymi kodami semiotycznymi, które mają wymiar sensotwórczy), społeczno-kulturowy i historyczny.

Przed pominięciem, czy wręcz ignorowaniem, elementów wizualnych w badaniach lingwistycznych, swoistą „ślepotą” na obraz, oraz przed prowadzeniem scholastycznych debat na temat granic tekstu i ewentualnych możliwości ich poszerzenia przestrzegaliśmy w roku 2005 Ulrich Schmitz. Przeanalizował on publikacje książkowe (kompendia): popularne leksykony językoznawcze oraz wstępy do językoznawstwa (w tym także wprowadzenia do lingwistyki tekstu) i stwierdził prawie całkowity brak refleksji na temat wzajemnych relacji między językiem/tekstem a obrazem¹⁰.

Z kolei Michael Klemm w swoim artykule z roku 2002 poddał analizie i pogrupował funkcjonujące w językoznawstwie eksplikacje pojęcia *tekst*, które w sposób jednoznaczny wskazywały na konieczność heterogeniczności perspektyw badawczych. Jednemu

¹⁰ Z obecnej perspektywy kategoriowość zarzutu „ślepoty na obraz” należy zrelatywizować. Coraz prężniej rozwija się tzw. lingwistyka obrazu, o czym świadczą liczne publikacje i spotkania naukowe: i tak np. komunikacji multimodalnej poświęcone było 45. posiedzenie Instytutu Języka Niemieckiego w 2009 r. (wystąpienia opublikowane w Deppermann, Linke (red.) 2010). Z kolei w roku 2014, na corocznym spotkaniu sekcji / sieci badawczej „Diskurs interdyscyplinar” — tym razem poświęconemu semiotycznemu spojrzeniu na dyskurs — debatowano m.in. o funkcji obrazu w komunikacji społecznej oraz o metodach służących analizie wzajemnych relacji między językiem a elementami ikonicznymi, które konstytuują znaczenia. Także z zakresu lingwistyki mediów i medioznawstwa pojawiły się interesujące analizy „[...] multimodalnych działań znakovych w obrębie dyskursów społecznych” autorstwa Stefana Meiera (np. 2009), który opiera się na koncepcji ram interpretacyjnych (*frame*). To sposób, jak twierdzi, aby w pełni uwzględnić kompleksowość (przede wszystkim ich znaczenio- i sensotwórczy potencjał) wielokodowych komunikatów zarówno w wymiarze mikro (przez analizę pojedynczych tekstów za pomocą metod semiotyki społecznej), jak i na płaszczyźnie makro, określając wizualne wzorce interpretacyjne. W językoznawstwie germanistycznym coraz prężniej rozwija się także nowa subdyscyplina — lingwistyka obrazu (por. np. Stockl 2004; Diekmannshenke, Klemm, Stockl (red.) 2011).

z podzbiorów niemiecki badacz przyporządkował te, niezbyt liczne, definicje, które tekst postrzegają jako „[...] ponadjęzykowy kompleks znaków” (Klemm 2002/2009: 18). Na przykład postulat szerokiego, semiotycznego zdefiniowania pojęcia tekstu, które obejmowałoby zarówno elementy parawerbalne występujące w utworach tzw. poezji konkretnej, jak i ikoniczne oraz sonoryczne komponenty reklam, sformułował już pod koniec lat 60. XX w. niemiecki filozof Max Bense: tekst rozumiał on jako „[...] linearnie, płaszczyznowo bądź przestrzennie uporządkowany zbiór materiałów i nieciągłych elementów, mogących pełnić funkcję znaków”, które „[...] na bazie pewnych reguł zestawia się w części lub całości” (cyt. za: Klemm 2002/2009: 18). Z kolei Roland Posner, autor chyba najbardziej rozpowszechnionej w niemieckiej semiotyce definicji tekstu, nazwanie danego przedmiotu tekstem uzależnia od trzech czynników:

Musi być on *artefaktem*, tzn. wynikiem celowego działania.

Musi być *instrumentem*, tzn. musi istnieć taka kultura, w której dzięki panującej konwencji zostanie mu nadana (przynajmniej) jedna funkcja.

Musi być *zakodowany*, tzn. musi istnieć taka kultura, w której istniejący kod przyporządkuje mu różne sygnifikaty [kursywa w oryginale — J.S.] (Posner 1991, cyt. za: Klemm 2002/2009: 18).

Wymienione propozycje definicyjne pozostały jednakże w cieniu eksplikacji opierających się na założeniach strukturalistycznych lub teorii aktów mowy, która programowo eliminowała znaki inne niż językowe.

Także w polskiej tekstologii wydaje się dominować nurt zawężający pojęcie tekstu do jednostek wyłącznie językowych. Jako przykład wskażę definicję Jerzego Bartmińskiego i Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej (2009: 36), w rozumieniu których tekst jest „[...] ponadzdaniową jednostką językową, makroznakiem samodzielnym komunikacyjnie [...]”. Dla Dobrzyńskiej (2001: 297) tekst to „[...] skończony i uporządkowany ciąg elementów językowych, mogących spełniać łącznie funkcję komunikatywną, a więc stanowiących jeden globalny znak”. To definicja interesująca z punktu widzenia multimodalnych badań nad tekstami¹¹, wymagająca jedynie poszerzenia o znaki pozajęzykowe, zarówno bowiem tekst pisany, jak i obraz statyczny są jednostkami graficznymi, złożonymi znakami wizualnymi, które realizowane są za pomocą medium dwuwymiarowego (por. Nöth 2000: 490). Pomimo swej semiotycznej odrębności u podstaw tekstu leży np.

¹¹ Interesującą propozycją wyjścia z tego definicyjnego impasu byłoby być może spojrzenie na tekst z perspektywy medioznawczej i komunikologicznej: w rozmowie z Dorotą Miller i Iwoną Szwed (2013: 28) Janina Frasz używa terminu „wypowiedź”, która jako „[...] elementarna jednostka analizy zawartości MM [mediów masowych — J.S.]” może się odnosić także do tekstu: „[...] *wypowiedź* można zdefiniować jedynie bardzo ogólnie — jest to tworzona, postrzegana zmysłowo (głównie wzrokowo i słuchowo) oraz analizowana i przetwarzana przez poszczególnych uczestników aktów i procesów komunikacji jednostka wyrażania, stanowiąca pewną całość, wyróżnialną z otoczenia (kontekstu) [...]. Każde atrybutywne uszczegółowienie znaczenia pojęcia *wypowiedź* łączyć się musi ze wskazaniem ważności któregoś z aspektów lub elementów aktu lub procesu komunikacji, w którym także jest realizowana”. Chcąc więc zwrócić uwagę na modalność względnie kodowość danej „jednostki wyrażania” (tekstu), należałoby mówić o wypowiedzi werbalnej lub — w wypadku realizacji multimodalnych — o wypowiedzi werbalno-ikonicznej.

zasada podwójnego rozczłonkowania języka (podwójna struktura języka), obrazu nie można z kolei rozłożyć na semantycznie puste jednostki minimalne (fonemy, grafemy), jednostki te w konkretnym komunikacie nie są wobec siebie konkurencyjne i tworzą funkcjonalną symbiozę — ich różnorodność przekłada się z reguły na komplementarność relacji¹², które wpływają na konstytuowanie się sensów i znaczeń.

4. TEKST I DYSKURS

Postrzeganie lingwistyki tekstu (szczególnie tej opartej na teorii aktów mowy) jako teoretyczno-metodologicznego fundamentu dla lingwistyki dyskursu wydaje się z jednej strony logiczne: teksty traktowane są jako aktualizacje (konkretyzacje) dyskursu (por. np. Witosz 2016: 32), a analiza dyskursu rozumiana jest jako kolejny poziom w opisie zjawisk komunikacji. Z drugiej strony staje się ono pewnego rodzaju hamulcem ograniczającym w badaniach pełne uwzględnienie produktów innych systemów semiotycznych, przede wszystkim obrazów (komunikatów wizualnych). Optowanie za szerszym stosowaniem metod i instrumentarium (wąsko rozumianej) lingwistyki tekstu w analizach dyskursu (por. np. Hanus 2016: 347) jest więc w zasadzie ich ograniczeniem, zredukowaniem: trudno dostrzec jakąś wartość dodaną, gdyż to w zasadzie reduplikacja procedur lingwistyki tekstu. Na potwierdzenie wyżej sformułowanych obaw przytoczę twierdzenie Wolfganga Heinemanna (2012: 314), że dostęp „[...] do dyskursów możliwy jest (prawie) wyłącznie za pośrednictwem zjawisk tekstowych o charakterze językowym”. To właśnie pozycja ekskludująca komponenty pozajęzykowe, które są istotnymi elementami konstytuującymi sens i znaczenie tekstu, a w konsekwencji i dyskursu.

Szersze, a przez to poznawczo efektywne, spojrzenie na teksty i dyskursy musi uwzględniać także zjawiska o charakterze pozajęzykowym, które stanowią integralną część przekazów. To wymóg czasów i medialnie uwarunkowanych zmian w komunikowaniu. Lingwistyka tekstu jako „[...] dyscyplina reagująca na wymagania codzienności komunikacyjnej” (Antos, Opilowski 2015: 25) musi więc uwzględniać interakcje między znakami językowymi i pozajęzykowymi, a więc opierać się na otwartym (semiotycznym) rozumieniu tekstu.

Ignorowanie w analizach sfery wizualnej komunikatów, ta metodologiczna „ślepotą” na obraz, nie pozwoli na uchwycenie często subtelnej, ale jakże istotnej gry między tym, co widzialne, a tym, co możliwe do (wy)powiedzenia, która współtworzy dyskursy.

Oczywiście należy mieć na uwadze odmiennosć celów obydwu dyscyplin: w odróżnieniu od tekstologii lingwistyka dyskursu szczególnie zwraca uwagę na aspekty społeczne funkcjonowania języka, na jego zanurzenie w kontekście, czyli w konkretnej realizacji medialnej, oraz na społecznie relewantne praktyki komunikacyjne.

¹² W tym miejscu tylko pobieżnie wskażę za Schmitzem (2005) na możliwe relacje zachodzące między tekstem a obrazem; to analogia (wizualna), argumentacja (wzmocnienie, ujednoznacznienie), kausalność, repetycja, intensyfikacja, dopowiedzenie, asocjacje, niekonwencjonalność przedstawienia (odstępstwo od normy).

5. OBRAZI I DISKURS

Koniec lat 80. i początek 90. XX w. to czas tzw. zwrotu piktorialnego (William John Thomas Mitchell — 1992) lub ikonicznego (Gottfried Boehm — 1994)¹³, wskazującego na strukturalne zmiany w kondycji naszej kultury¹⁴ i jednocześnie krytycznego wobec dominacji perspektywy lingwistycznej w badaniach kulturoznawczych. Radykalne zakwestionowanie logocentrycznej definicji wiedzy zaowocowało ponownym odkryciem obrazu i refleksją nad jego definicją oraz statusem. Skutkiem tegoż zwrotu było zogniskowanie zainteresowań poznawczych na sposobie funkcjonowania obrazów w komunikacji codziennej, ich funkcjach oraz wpływie na sposoby postrzegania i schematy myślenia. „Intronizacja wizualnych sposobów reprezentowania — obecnych w kulturze od zawsze, lecz pełniących role drugorzędne, dopełniające” spowodowała, że dotychczas dominujące „[...] metodologie w polu humanistyki, skupione na analizie komunikacji językowej, literatury, interpretacji jako prymarnego sposobu konstytuowania podmiotowości i przedstawiania świata” (Leśniak 2010: 87), musiały się usunąć na drugi plan.

W wystąpieniach Boehma i Mitchella Piotr Sztompka (2012: 21) widzi szczytowy moment „[...] fermentu intelektualnego, który wyrażał się już wcześniej u licznych autorów dostrzegających przesunięcie nacisku w kulturze popularnej i życiu codziennym z tekstów pisanych na obrazy”¹⁵.

Skutkiem wspomnianego wyżej pobudzenia do ponownej refleksji nad obowiązującymi koncepcjami elementów wizualnych w komunikacji jest też ważne z punktu widzenia tekstologii i dyskursologii stwierdzenie, że wszelkie zjawiska wizualne: obrazy, grafiki, schematy, tabele, typografia itp., w większości wypadków nie są żadnymi elementami peryferyjnymi, lecz należą do konstytutywnych, centralnych komponentów tekstowych. W związku z tym również one mogą być wyrazem pamięci społecznej i kulturowej, mogą przedstawiać społeczne hierarchie i formy władzy, także w perspektywie historycznej¹⁶.

¹³ Nie można oczywiście w tym wypadku mówić o jakimś momencie czasowym, w którym dokonałyby się opisywane zmiany. To raczej pewna tendencja, której symptomy W.J.T. Mitchell zauważył w różnych sferach współczesnej humanistyki, np. w semiotyce Charlesa Peirce’a, w gramatologii Jacques’a Derridy, w badaniach szkoły frankfurckiej nad nowoczesnością i kulturą masową oraz w rozważaniach Michela Foucaulta nad historią i teorią wiedzy-władzy. „Zwrot piktorialny ma z tego punktu widzenia podwójny status założycielskiego wydarzenia i transhistorycznego zbioru przekształceń ujmowanych jako pewnego rodzaju tendencja dająca się wyróżnić z perspektywy współczesności” — podsumowuje Andrzej Leśniak (2010: 86).

¹⁴ Alleida Assmann mówi w tym kontekście, posługując się językiem neurologów, o swoistym przestawieniu się kultury z lewej półkuli mózgowej, która odpowiedzialna jest m.in. za mowę i jej rozumienie, na półkulę prawą, która związana jest m.in. z wyobraźnią przestrzenną, a więc z obrazami (por. Assmann 2008: 83). W związku z powyższym można stwierdzić schyłek ery tekstu drukowanego oraz nadejście dominacji mediów wizualnych.

¹⁵ „Ci, którzy bliżsi są socjologii, wskazują na rozpowszechnienie obrazów jako form komunikacji międzyludzkiej i reprezentacji symbolicznej w późnonowoczesnym świecie. Ci, którzy bliżsi są psychologii, twierdzą, że obrazy, a nie tylko słowa, stają się głównymi narzędziami i treściami myślenia ludzkiego” (Sztompka 2012: 21).

¹⁶ Stefan Jordan (2009: 197) zwraca uwagę na znaczenie obrazów w badaniach dyskursologicznych w zakresie historii: uważa on, że obrazy, tak jak teksty, transportują określone wyobrażenia i imaginacje, z pomocą których żyjący w danej epoce interpretowali rzeczywistość.

Z pragmatycznego punktu widzenia obraz nie ma wyłącznie wymiaru estetycznego: analogicznie do tekstu pisanego może realizować np. funkcję przedstawieniową. Mamy wówczas do czynienia z dokumentami, świadectwami czasu, które uwidaczniają pewne wydarzenia, a przez to umożliwiają dostęp do wiedzy. Z pomocą obrazów można też rzeczywistość (medialną, przedstawioną) zafalszowywać, np. przez wprowadzającą w błąd kontekstualizację lub emocjonalizację.

W tym miejscu chciałbym wskazać na kilka przykładów tekstów (gatunków) lub form i sposobów funkcjonowania w sferze komunikacji, dla których koalicja tekstu pisanego z obrazem, swoista synteza informacji werbalnej i ikonicznej, jest wręcz konstytutywna. Do raczej tradycyjnych, lecz ciągle żywotnych form zaliczyć można komiksy (również fotokomiksy) z ich obrazkami, które nie komentują, ale opowiadają (por. Volli 2002: 339), i wypowiedziami w „dymkach”, rysunki satyryczne oraz kartki pocztowe¹⁷. Do nowszych zjawisk popkulturowych, realizujących różne funkcje (np. komentarz, rozrywka, krytyka, protest) i wymagających wiedzy kulturowej odbiorcy, zaliczyć możemy bez wątpienia memy. To artefakty łączące zgodnie z regułami obraz i tekst pisany (w wersji prototypowej są bimodalne, ale występują też w innych konstelacjach modalnościowych: z dźwiękiem i ruchomym obrazem). Istotne przy tym okazuje się to, że znaczenie tych interesujących cyfrowych tekstów obrazowych konstituuje się w ramach kolektywnej semiozy: memy nigdy nie są konstruowane tylko przez jednego użytkownika sieci (por. Osterroth 2015: 33). Chciałbym podkreślić, że tego rodzaju teksty recypuje się *jako teksty* całościowo (Schmidt 2010: 94). Ponadto, mając na uwadze dynamiczną koncepcję znaku Peirce’a, należy zwrócić uwagę na fakt, że znaki ikoniczne mogą w określonym obszarze kultury (np. w reklamie, marketingu) przejść proces konwencjonalizacji i stać się symbolami. Jako egzemplifikację tego rodzaju mechanizmów potraktować można np. tworzenie logo, czyli graficznego oznaczenia przedsiębiorstwa (firmy).

O językowo-wizualnych strategiach tworzenia tekstów można mówić również w odniesieniu do diagramów i ikonografik. Grafika za pomocą linii, kolorów, form, proporcji, płaszczyzn itp. może relatywnie szybko i skutecznie przekazać informacje z zakresu ekonomii, demografii, produkcji przemysłowej itp. (w wymiarze jakościowym i ilościowym) dotyczące często złożonych procesów, stanów, sytuacji, obiektów czy relacji między uczestnikami danych aktów komunikacji. Właściwość ta może skutkować osiągnięciem pewnych efektów perswazyjnych w ramach danego dyskursu (por. Meier 2011: 503–504).

Przywołane przykłady przeczyłyby zatem zdecydowanie wspomnianej wcześniej opinii Heinemanna o możliwości tylko językowego dostępu do dyskursu.

Obrazami możemy komentować i objaśniać rzeczywistość (lub jej wycinki), możemy krytykować i zajmować stanowisko. Obraz może aktywować u odbiorcy określone stany emocjonalne, wzmacniać poczucie autentyczności przekazu, może przelamywać tabu lub po prostu bawić. W marketingu np. obraz pełni istotną funkcję w budowaniu

¹⁷ W wypadku tych „płaszczyzn wizualnych” np. efekt komiczny może być wyłącznie wynikiem synergii znaków werbalnych i ikonicznych.

i umacnianiu marki, może wzmacniać reputację firmy, a przez to się przyczyniać do uzyskania pewnych preferencji lub korzyści na rynku (funkcja ekonomiczna).

Obraz (także ten w tekście) cechuje społeczna relewancja: może on mieć wpływ na rozumienie / interpretację komunikatu, gdyż kształtuje wzorce postrzegania (nawyki recepcyjne)¹⁸. Komunikat recypowany jest całościowo, bez oddzielania tekstu od obrazu: obraz jest „współczytany”, a tekst „współglądany”. Jest to istotne szczególnie w lingwistycznej analizie dyskursu, uwrażliwionej na aspekt medialny komunikacji.

Konsekwencją przyjęcia tezy o niemożności oddzielenia elementów językowych i pozajęzykowych w procesie recepcji jest więc konieczność odstąpienia od takiego rozdziału w procesie analizy.

6. PODSUMOWANIE

Przyjęcie perspektywy semiotycznej w badaniach tekstologicznych oraz w lingwistycznej analizie dyskursu staje się koniecznością wobec zmieniających się społecznych praktyk komunikowania.

Tego rodzaju zmiana optyki niewątpliwie przyczyniłaby się do większego uwrażliwienia na znaczenie- względnie sensotwórcze potencjały różnych modalności znaków w procesach sygnifikacji, które opierają się na konwencjach danych wspólnot kulturowych i/lub komunikatywnych. To w ramach lingwistycznej, multimodalnie zorientowanej analizy dyskursu te procesy konwencjonalizacji mogłyby być w adekwatny sposób eksplikowane i rekonstruowane. Zarówno znaki językowe, jak i pozajęzykowe biorą udział w tworzeniu i reprodukowaniu wiedzy i, tak jak np. obrazy, nie tyle w sposób bierny rzeczywistość odzwierciedlają, ile aktywnie biorą udział w jej konstruowaniu. Obrazy to, jak twierdzą Sabine Maasen, Torsten Mayerhauser i Cornelia Renggli (2006: 8), elementy dyspozytywów — określonych konstelacji wiedzy-władzy.

Uwzględnienie obrazu w dyskursologicznej, także tej ufundowanej tekstologicznie, „skrzynce z narzędziami” jest zarówno koniecznością, jak i oczywistością. W lingwistycznej analizie dyskursu obrazy nie mogą być postrzegane jako dodatki do analizy dyskursu, która koncentruje swe zainteresowania na tekstach językowych. Obraz jako integralną część semiotycznie złożonych komunikatów, bi- lub multimodalnych konglomeratów językowo-ikonicznych, która w danym kontekście społecznym realizuje określoną funkcję, należy badać w ramach lingwistycznej analizy dyskursu za pomocą metod językoznawczych, uwzględniając — w razie potrzeby — również instrumenty wykorzystywane w badaniach nad obrazem.

Celem lingwistycznej analizy dyskursu byłoby zatem badanie społecznych praktyk konstruowania sensów i znaczeń, konwencjonalizacji oraz wytwarzania i dystrybucji wiedzy na podstawie przede wszystkim znaków językowych, ale z uwzględnieniem znaków innych modalności, realizowanych za pomocą różnych mediów (por. Meier 2011: 518).

¹⁸ Jako jeden z przykładów można podać odbiór (i przetwarzanie) informacji przekazywanych w tabloidach.

Dla multimodalnie zorientowanej analizy dyskursu język pozostanie głównym nośnikiem znaczenia, przesunięciu ulegną jednak tradycyjne granice między funkcjami przypisywanymi językowi, obrazowi, układowi graficznemu strony itp. Dzięki temu „[...] związana z językiem logika progresji linearnej i spójności przyczynowo-czasowej” ustąpi miejsca „[...] bardziej zróżnicowanym, niehierarchicznym i nieciągłym przedstawieniom, mającym większy potencjał rekombinacji” (Kawka 2016: 297–298). Ponadto uwzględniony zostanie fakt, że obraz jako element dyskursotwórczy może wskazywać (dookreślać, ujednoznaczniać) wybrane perspektywy przekazu wiedzy bądź też sugerować, które z nich nie zostały wzięte pod uwagę.

BIBLIOGRAFIA

- Antos G., Opiłowski R. 2015: W drodze do lingwistyki obrazu. Kierunki rozwoju nowej subdyscypliny lingwistycznej z perspektywy polsko-niemieckiej, *Tekst i Dyskurs — Text und Diskurs* 8, 11–36.
- Assmann A. 2008: *Einführung in die Kulturwissenschaft. Grundbegriffe, Themen, Fragestellungen*, Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S. 2009: *Tekstologia*, Warszawa: PWN.
- Bohme G. 2004: *Theorie des Bildes*, München: Fink.
- Bruhn M. 2009: *Das Bild. Theorie — Geschichte — Praxis*, Berlin: Akademie Verlag.
- Buhler K. 1934/2004: *Teoria języka*, tłum. J. Koźbial, Kraków: Universitas.
- Deppermann A., Linke A. (red.) 2010: *Sprache intermedial. Stimme und Schrift, Bild und Ton (Jahrbuch Institut für Deutsche Sprache 2009)*, Berlin–New York: de Gruyter.
- Diekmannshenke H., Klemm M., Stockl H. (red.) 2011: *Bildlinguistik. Theorien — Methoden — Fallbeispiele*, Berlin: de Gruyter.
- Dobrzyńska T. 2001: Tekst, [w:] Bartmiński J. (red.), *Współczesny język polski*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 293–314.
- Fix U. 2007: *Stil — ein sprachliches und soziales Phänomen. Beiträge zur Stilistik*, Berlin: Frank & Timme.
- Fix U. 2008: Text und Textlinguistik, [w:] Janich N. (red.), *Textlinguistik. 15 Einführungen*, Tübingen: Gunter Narr, 15–34.
- Flusser V. 1994/2015: Gesty. Próba fenomenologiczna, tłum. A. Lipszyc, *Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej* 12, 1–25, <<http://pismowidok.org/index.php/one/article/view/384/692>> [18.02. 2017].
- Foucault M. 1969/1977: *Archeologia wiedzy*, tłum. A. Siemek, Warszawa: PIW.
- Gross S. 1994: *LeseZeichen. Kognition, Medium und Materialität im Leseprozess*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Große F. 2011: *Bild-Linguistik. Grundbegriffe und Methoden der linguistischen Bildanalyse in Text- und Diskursumgebungen*, Frankfurt a. M.: Lang.
- Grylicka Dawidek M. 2012: *Historia tekstu wizualnego. Polska po 1967 roku*, Kraków–Wrocław: Korporacja Ha!art, Muzeum Współczesne Wrocław.
- Hanus A. 2016: Kilka refleksji na temat miejsca tekstu w germanistycznej analizie dyskursu, [w:] Witosz B., Sujkowska-Sobisz K., Ficek E. (red.), *Dyskurs i jego odmiany*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 339–349.

- Heidegger M. 1938/1997: Czas światooobrazu, tłum. K. Wolicki, [w:] Heidegger M., *Drogi lasu*, tłum. Jerzy Gierasimiuk i in., Warszawa: Fundacja Aletheia, 67–95.
- Heinemann W. 2012: Kontrowersje wokół analizy dyskursu, tłum. Z. Bilut-Homplewicz, M. Smykała, *Stylistyka* 21, 287–318.
- Iedema R. 2013: Multimodalna analiza dyskursu. Resemiotyzacja na potrzeby dyskursów użytkowych, [w:] Duszak A., Kowalski G. (red.), *Systemowo-funkcjonalna analiza dyskursu*, Kraków: Universitas, 197–227.
- Jäger L. 2002: Transkriptivität. Zur medialen Logik der kulturellen Semantik, [w:] Jäger L., Stanitzek G. (red.), *Transkribieren. Medien/Lektüre*, München: Fink, 19–41.
- Jäger L. 2006: Bild/Sprachlichkeit. Zur Audiovisualität des menschlichen Sprachvermögens, *Sprache und Literatur* 98, 2–24.
- Jordan S. 2009: *Theorien und Methoden der Geschichtswissenschaft*, Paderborn: Schöningh.
- Kawka M. 2016: Dyskurs multimodalny — nowa kategoria badawcza?, *Zeszyty Prasoznawcze* 59(2), 294–303.
- Klemm M. 2002/2009: Punkt wyjścia: czy każdy ma mieć swoje pojęcie tekstu? Różne definicje tekstu i ich porównanie, tłum. M. Cieszkowski, [w:] Bilut-Homplewicz Z., Czachur W., Smykała M. (red.), *Lingwistyka tekstu w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy. Antologia tłumaczeń*, Wrocław: Atut, 13–27.
- Kramer S. 2000: Über den Zusammenhang zwischen Medien, Sprache und Kulturtechniken, [w:] Kallmayer W. (red.), *Sprache und neue Medien*, Berlin–New York: de Gruyter, 30–56.
- Kramer S. 2001: *Sprache, Sprechakt, Kommunikation. Sprachtheoretische Positionen des 20. Jahrhunderts*, Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
- Leśniak A. 2010: Współczesne studia nad kulturą wizualną: poststrukturalistyczne klisze i krytyka anachroniczna, *Przegląd Kulturoznawczy* 2(8), 86–97.
- Maasen S., Mayerhauser T., Renggli C. 2006: Bild-Diskurs-Analyse, [w:] Maasen S., Mayerhauser T., Renggli C. (red.), *Bilder als Diskurse — Bilddiskurse*, Göttingen: Velbruck, 7–26.
- Makowska M. 2013: „Jakim językiem mówią tekst i obraz?” O relacji tekst-obraz na przykładzie demotyatorów, *Tekst i Dyskurs — Text und Diskurs* 6, 169–184.
- Meier S. 2009: *Bild und Frame. Eine diskursanalytische Perspektive auf visuelle Kommunikation und deren methodische Operationalisierung*, <https://www.tu-chemnitz.de/phil/imf/mk/online-diskurse/pdf/meier/meier_bild-frame_diskursanalyse.pdf> [13.02.2017].
- Meier S. 2011: Multimodalität im Diskurs: Konzept und Methode einer multimodalen Diskursanalyse, [w:] Keller R., Hirsland A., Schneider W. (red.), *Handbuch Sozialwissenschaftliche Diskursanalyse I, Theorien und Methoden: Bd. I*, Wiesbaden: Springer VS, 499–532.
- Meier S. 2014: *Visuelle Stile. Zur Sozialesemiotik visueller Medienkultur und konvergenter Design-Praxis*, Bielefeld: transcript.
- Miller D., Szwed I. 2013: Rozmowa o tekście, dyskursie i mediach w badaniach polonistycznych i germanistycznych, *Tekst i Dyskurs — Text und Diskurs* 6, 15–35.
- Nowak J. 2013: Memy internetowe: teksty (cyfrowej) kultury językiem krytyki społecznej, [w:] Hofman I., Kępa-Figura D. (red.), *Współczesne media. Język mediów*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 239–256.
- Noth W. 2000: Der Zusammenhang von Text und Bild, [w:] Brinker K., Antos G., Heinemann W., Sager S.F. (red.), *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung. I. Halbband: Textlinguistik*, Berlin–New York: de Gruyter, 489–496.

- Osterroth A. 2015: Das Internet-Meme als Sprache-Bild-Text, *Image. Zeitschrift für interdisziplinäre Bildwissenschaft* 22, 26–46, <<http://www.gib.uni-tuebingen.de/own/journal/upload/f2dad21b204e-03e1552f983bc0414e96.pdf>> [18.02.2017].
- Reisigl M. 2013: Die Stellung der historischen Diskurssemantik in der linguistischen Diskursforschung, [w:] Busse D., Teubert W. (red.), *Linguistische Diskursanalyse: neue Perspektiven*, Wiesbaden: Springer VS, 243–271.
- Rybszleger P. 2013: Interobrazowość i intertekstualność w tekstach i obrazach w Sieci — próba zdefiniowania pojęć, [w:] Radomski A., Bomba R. (red.), *Zwrot cyfrowy w humanistyce. Internet / Nowe media / Kultura 2.0*, Lublin: E-Naukowiec, 101–114.
- Schmidt Ch.M. 2010: Interdisziplinäre Implikationen eines dynamischen Textbegriffs, *Kodikas / Code Ars Semeiotica* 33(1–2), 89–100.
- Schmitz U. 2005: Blind für Bilder. Warum sogar Sprachwissenschaftler auch Bilder betrachten müssen, [w:] Haueis E. (red.), *Paradigms lost* (Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie 69), Duisburg: Red. OBST, 187–227.
- Schneider J.G. 2006: Gibt es nichtmediale Kommunikation?, *Zeitschrift für Angewandte Linguistik* 44, 71–90.
- Schneider J.G. 2008: *Spielräume der Medialität. Linguistische Gegenstandskonstitution aus medientheoretischer und pragmatischer Perspektive*, Berlin–New York: de Gruyter.
- Spitzmuller J., Warnke I.H. 2011: *Diskurslinguistik. Eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse*, Berlin–Boston: de Gruyter.
- Stockl H. 2004: *Die Sprache im Bild — Das Bild in der Sprache. Zur Verknüpfung von Sprache und Bild im massenmedialen Text. Konzepte, Theorien, Analysemethoden*, Berlin–New York: de Gruyter.
- Szczepaniak J. 2014: „Widzę tylko znaki”. O kompetencji gier językowych, [w:] Sawicka G., Czechowski W. (red.), *Sytuacja komunikacyjna i jej parametry — „Być nadawcą — być odbiorcą”*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 259–271.
- Sztompka P. 2012: Wyobraźnia wizualna i socjologia, [w:] Sztompka P., Bogunia-Borowska M. (red.), *Fotospołeczeństwo. Antologia tekstów z socjologii wizualnej*, Kraków: Wydawnictwo Znak, 11–41.
- Voll U. 2002: *Semiotik. Eine Einführung in ihre Grundbegriffe*, Tübingen, Basel: A. Francke.
- Witosz B. 2009: Lingwistyczne koncepcje tekstu wobec wyzwań komunikacji wirtualnej, [w:] Ulicka D. (red.), *Tekst (w) sieci. Tekst. Język. Gatunki*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 15–26.
- Witosz B. 2016: Kategoria dyskursu w polonistycznej edukacji akademickiej, [w:] Czachur W., Kuleczyńska A., Kamięga L. (red.), *Jak analizować dyskurs? Perspektywy dydaktyczne*, Kraków: Universitas, 19–39.
- Wittgenstein L. 1953/2005: *Dociekania filozoficzne*, tłum. B. Wolniewicz, Warszawa: PWN.

ABSTRACT

Text (and) picture at the linguistic discourse analysis

Keywords: text, picture, medium, multimodality, linguistic discourse analysis.

This article focuses attention on the need of a semiotic look at the text in linguistic discourse analysis, which would allow for more precise — important from the point of view of development of sense and meaning —

capturing of relations between the language and image in a wider social context, and, which is related to the above statement, make better use of media or mediality dimension of the analyzed objects.

Therefore, the purpose of linguistic discourse analysis would be studying of social practices of construction of sense and meaning, conventionalization as well as development and distribution of knowledge based primarily on language signs, taking into consideration signs of other modalities, performed with the use of various media (cf. Meier 2011: 518).